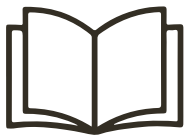

DIDELĮ MOKYMOSI POTENCIALĄ TURINTYS MOKINIAI

Informacinė medžiaga mokykloms

Didelį mokymosi potencialą (toliau – DMP) turinčių mokinių atpažinimas ir ugdymas yra svarbi šiuolaikinės mokyklos užduotis. Šis procesas yra naudingas ne tik patiems mokiniams, bet ir visai mokyklos bendruomenei. DMP turintys mokiniai dažnai įkvepia aplinkinius – mokytojus, tėvus (globėjus, rūpintojus) (toliau – tėvus) ir bendraamžius – savo smalsumu, kūrybiškumu ir naujomis idėjomis. Jie praturtina mokyklos gyvenimą, skatina bendruomenę ieškoti naujų sprendimų, kurti ir tobulėti. Kai šių mokinių gebėjimai pastebimi ir puoselėjami, stiprėja jų motyvacija, auga pasitenkinimas mokymusi ir kyla visos mokyklos pasiekimų lygis. Atskleidami savo potencialą, šie mokiniai prisideda ne tik prie mokyklos, bet ir prie platesnės visuomenės pažangos.

Ši informacinė medžiaga parengta norint padėti mokykloms geriau suprasti, kas yra DMP mokiniai, kaip juos atpažinti ir kokias sąlygas sudaryti, kad jų gebėjimai galėtų atsiskleisti. Šioje medžiagoje taip pat pristatomi Nacionalinės švietimo agentūros (toliau – NŠA) projektai ir sukurta informacinė bei metodinė medžiaga, skirta šiai sričiai stiprinti.

Sąvokų įvairovė

Mokslinėje ir švietimo literatūroje vartojama daug skirtingų terminų, apibūdinančių gabius mokinius – „gabūs“, „talentingi“, „išskirtinių gebėjimų“, „kūrybiški“, „aukštų pasiekimų“ ir kt. Lietuvoje per pastaruosius dešimtmečius sąvokos taip pat keitėsi: anksčiau kalbėta apie gabius ir talentingus mokinius, vėliau apie ypatingus gabumus realizuojančius ar jų nerealizuojančius mokinius. Pastaraisiais metais vis dažniau vartojama platesnė sąvoka – „didelį mokymosi potencialą turintys mokiniai“. Tokia sąvoka apibrėžia ne tik jau pasiektus rezultatus, bet ir galimybes, kurios gali atsiskleisti tinkamomis sąlygomis. Šioje informacinėje medžiagoje vartojama būtent ši sąvoka, nes ji geriausiai atitinka įtraukiojo ugdymo principus ir padeda mokytojams bei švietimo pagalbos specialistams matyti kiekvieno mokinio stiprybes ir tobulėjimo galimybes.

Teisinis pagrindas

DMP turinčių mokinių atpažinimas ir ugdymas Lietuvoje remiasi nacionaliniais švietimo dokumentais ir įtraukiojo ugdymo principais, kuriais siekiama užtikrinti kiekvieno mokinio teisę mokytis pagal savo gebėjimus, stiprybes ir poreikius.

Šiuo metu Lietuvoje DMP turinčių mokinių atpažinimas ir ugdymas grindžiamas [įtraukiojo ugdymo principais](#), pagal kuriuos kiekvienas mokinys, nepaisant savo gebėjimų ar pasiekimų skirtumų, turi būti priimtas, palaikomas ir turėti galimybę mokytis pagal savo stiprybes bei poreikius. Teisinį pagrindą sudaro keli svarbūs dokumentai. [Lietuvos Respublikos švietimo įstatyme](#) nustatyta, kad kiekvienam mokiniui turi būti sudarytos sąlygos mokytis pagal savo gebėjimus ir poreikius, užtikrinant įtrauktį ir švietimo prieinamumą. Mokinio specialiųjų ugdymosi poreikių vertinimo, ugdymo pritaikymo ir (ar) reikalingos švietimo pagalbos skyrimo tvarkos aprašas, patvirtintas [Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministro 2024 m. rugpjūčio 30 d. įsakymu](#) Nr. V-928, nustato tvarką, kaip vertinami mokinių ugdymosi poreikiai, pritaikomas ugdymas ir teikiama švietimo pagalba. Šiame dokumente įtvirtinti įtraukties ir individualizavimo principai, taikytini ir DMP turintiems mokiniams ugdyti. Atnaujintos [bendrosios ugdymo programos](#) numato ugdymo diferencijavimą, turinio turtinimą (papildomas ar sudėtingesnes užduotis) bei, kai tikslinga, mokymosi intensyvinimą ir lankstesnius mokymosi kelius, kad kiekvienas mokinys galėtų mokytis pagal savo gebėjimus. [Bendrieji ugdymo planai](#) sudaro sąlygas mokykloms organizuoti individualizuotas užduotis, pasirinkimus ir papildomas veiklas, kad mokiniai galėtų mokytis pagal savo gebėjimus ir mokymosi tempą. Be to, [NŠA metodiniuose leidiniuose](#) pateikiamas nuoseklus, daugiapakopis DMP mokinių atpažinimo procesas, grindžiamas mokytojų stebėjimais, mokinių pasiekimų ir darbų analize, tėvų įžvalgomis ir, jei reikia, švietimo pagalbos specialistų ar pedagoginės psichologinės tarnybos (toliau – PPT) vertinimu.

Ši teisinė ir metodinė bazė suteikia mokykloms galimybę lanksčiai organizuoti ugdymą, atpažinti mokinių gebėjimus ir pritaikyti ugdymo procesą taip, kad kiekvienas mokinys galėtų siekti asmeninės pažangos bei realizuoti savo potencialą.

KAS YRA DMP MOKINIAI?

DMP turintys mokiniai – tai mokiniai, kurių gebėjimai rodo galimybes pasiekti aukštesnių rezultatų, nei įprastai tikimasi pagal jų amžių ar bendraamžių lygį. Jų potencialą atskleisti padeda ne tik protiniai gebėjimai (pvz., loginis mąstymas, informacijos apdorojimo greitis), bet ir kiti veiksniai – motyvacija, emocinė branda, kūrybiškumas, tinkama ugdymo aplinka.

DMP mokiniai gali būti:

- » gabūs ir talentingi, turintys labai aukštą intelektinių gebėjimų lygį ir lenkiantys bendraamžius savo pasiekimais;
- » gabūs, bet savo gebėjimų nerealizuojantys mokiniai. Tai mokiniai, turintys labai aukštą intelektinių gebėjimų lygį, tačiau dėl nepalankios ugdymo aplinkos ar kitų kliūčių (pavyzdžiui, socialinių, kultūrinių, pedagoginių) patiriantys mokymosi sunkumų ir nepasirūšymintys aukštais pasiekimais;
- » talentingi mokslui, turintys išskirtinių akademinių pasiekimų, išsiskiriantys kūrybiškumu, novatoriška mąstysena, stipriomis asmeninėmis savybėmis;
- » mokytojų pastebimi mokiniai, kurie, nors neturi itin aukštų intelektinių rodiklių, pasižymi loginiu mąstymu, greitu mokymosi tempu, giliu domėjimusi bei efektyviomis mokymosi strategijomis.

Svarbu matyti, kad DMP nėra tik aukšti pažymiai ar stabilūs gebėjimai. Potencialas gali pasireikšti kūrybiškumu, originaliu mąstymu, ankstyvu domėjimusi tam tikra sritimi ar socialine branda. Net ir vidutinių gebėjimų mokiniai gali turėti DMP, jei jiems sudaromos tinkamos sąlygos – suteikiama palaikanti, saugi, priimanti aplinka bei užduotys, atitinkančios jų stiprybes. Todėl DMP turinčių mokinių gebėjimus verta matyti kaip nuolat besikeičiantį procesą, kurio sėkmė priklauso nuo mokytojų požiūrio, mokyklos aplinkos bei bendruomenės palaikymo.

KAIP DMP TURINTYS MOKINIAI JAUČIASI MOKYKLOJE?

DMP mokiniai dažnai išsiskiria ne tik savo gebėjimais, bet ir pasaulio matymu, smalsumu bei jautrumu. Nors šių mokinių stiprybės gali būti akivaizdžios, jie gali įvairiai jaustis mokykloje, o tai daro įtaką jų mokymuisi, motyvacijai ir santykiams su aplinkiniais.

- » Vieni iš jų jaučiasi gerai, pasitiki savimi – jiems lengvai sekasi mokytis, jie randa bendrą kalbą su mokytojais ir bendraklasiais. Tokiems mokiniams svarbu, kad būtų sudaromos sąlygos toliau augti: pasiūlomos gilesnio pažinimo, kūrybiškumo ar savarankiško tyrinėjimo galimybės.
- » Kiti mokiniai kartais patiria nuobodulį. Įprastos užduotys jiems atrodo per lengvos, o pamokų tempas – per lėtas. Tokiose situacijose jie gali prarasti motyvaciją, išsiblaškyti ar imti kelti klausimus, kurie, mokytojui nepasiruošus, gali atrodyti kaip iššūkis pamokos eigai. Šiems mokiniams padeda užduotys, kurios skatina mąstyti plačiau, – kūrybiniai ar tiriamieji darbai, sudėtingesnės problemos, galimybė gilintis į dominančias temas.

- » Kai kurie mokiniai yra labai reiklūs sau ir linkę į tobulumą. Jie dažnai jaučia įtampą, nerimauja dėl klaidų ar neatitikimo aukštiesiems lūkesčiams, todėl gali vilkinti užduočių atlikimą. Tokiais atvejais mokytojui svarbu pabrėžti ne tik rezultatą, bet ir pastangas, pažangą, padėti mokiniui priimti klaidą kaip natūralią mokymosi dalį.
- » Pasitaiko, kad dalis DMP mokinių nesijaučia priimti ar suprasti. Kai kurie vengia aktyviai dalyvauti pamokose, užsidaro savyje, o kartais net pasitraukia iš mokymosi proceso. Tokiose situacijose itin svarbus emocinis saugumas ir priklausymo klasės bendruomenei jausmas. Mokytojui verta sąmoningai kurti palaikančią, atvirą ir pagarbų bendravimą skatinančią aplinką.
- » Ne visi DMP mokiniai nori būti vadinami „gabiais“ ar nuolat atstovauti mokyklai renginiuose, konkursuose ar olimpiadose. Kai kurie gali jausti spaudimą, todėl svarbu leisti jiems patiems pasirinkti, kaip ir kur jie nori atsiskleisti.
- » Yra ir tokių mokinių, kurie jaučiasi vieniši arba suvaržyti, ypač jei negali laisvai reikšti savo minčių ar idėjų. Tokiais atvejais padeda veiklos, kuriose jie gali bendradarbiauti su kitais, dalintis savo įžvalgomis, diskutuoti ar kartu kurti, – grupiniai projektai, tiriamosios veiklos ar kūrybinės užduotys.

Siūloma siekti, kad mokyklos aplinka būtų priimanti, lanksti ir palaikanti, sudaranti sąlygas DMP turintiems mokiniams jaustis vertinamiems ir saugiams būti savimi. Mokytojams pravartu atpažinti šių mokinių poreikius, skatinti juos gilinti žinias, tyrinėti, kelti klausimus. Tokios patirtys padeda DMP turintiems mokiniams dažniau patirti mokymosi džiaugsmą ir stiprina jų vidinę motyvaciją. DMP mokiniams itin svarbus emocinis saugumas, autentiški santykiai su mokytojais ir prasmingi iššūkiai. Todėl ugdymo turinys galėtų būti pritaikomas taip, kad jis būtų ne tik lengvai įveikiamas, bet ir įdomus, atitiktų mokinio mąstymo lygį bei individualius poreikius. Atsižvelgdama į šias patirtis, mokyklos bendruomenė galėtų kryptingai planuoti ugdymo procesus, teikti tinkamą pagalbą ir kurti sąlygas, leidžiančias DMP mokiniams realizuoti savo gebėjimus bei jaustis priimtiems, saugiams ir laimingiems.

DMP MOKINIŲ ATPAŽINIMAS

DMP turinčių mokinių atpažinimas padeda laiku pastebėti jų gebėjimus, sudaryti tinkamas ugdymosi sąlygas, suteikti reikiamą pagalbą ir sudaryti galimybes jų talentams atsiskleisti.

Atpažinimo procesas

DMP mokinių atpažinimas nėra vienkartinė procedūra – tai nuoseklus procesas, kuriame svarbu bendradarbiauti visai mokyklos bendruomenei. Šis procesas gali apimti kelis etapus:

1. **Pirminis pastebėjimas.** Mokytojai, tėvai ar švietimo pagalbos specialistai gali pastebėti mokinius, kurie rodo išskirtinį domėjimąsi, kūrybiškumą ar gebėjimus. Svarbu skatinti dalintis pastebėjimais ir įžvalgomis – geriau atkreipti dėmesį į daugiau mokinių, nei praleisti tuos, kuriems gali prireikti papildomo dėmesio ar pagalbos.
2. **Gilesnis įvertinimas.** Pastebėjus gabų mokinį, naudinga jį įvertinti išsamiau – stebint, kalbant, analizuojant jo darbus ar taikant psichologinius vertinimo metodus (pvz., testus, klausimynus, kūrybines užduotis). Tai padeda geriau suprasti ne tik stiprybes, bet ir galimus sunkumus ar veiksnius, kurie riboja gebėjimų raišką.
3. **Ugdymo planavimas.** Surinkta informacija tampa pagrindu planuoti tolesnį ugdymą – siūlyti praturtintą turinį, papildomus iššūkius, individualų planą ar pagalbą, jei jos reikia. Svarbu, kad pažanga būtų stebima nuolat ir pagal poreikį peržiūrimos taikomos strategijos.

Efektyviausia, kai šis procesas vyksta bendradarbiaujant mokytojams, švietimo pagalbos specialistams ir tėvams. Tokia partnerystė padeda matyti mokinį visapusiškai ir sukurti aplinką, kurioje jo gebėjimai gali augti ir stiprėti.

Kaip galima atpažinti DMP turinčius mokinius?

- » Vertėtų derinti kelis būdus – mokytojų ir tėvų stebėjimus, mokinių rekomendacijas, klausimynus, intelekto, kūrybiškumo ar kitų gebėjimų testus, taip pat įvertinti konkursų, olimpiadų ar projektinės veiklos rezultatus.
- » Svarbu atsižvelgti ne tik į akademinius pasiekimus, bet ir į smalsumą, kūrybiškumą, domėjimąsi, emocinę brandą ar socialinius gebėjimus.
- » Geriausių rezultatų pasiekama, kai mokytojai, švietimo pagalbos specialistai ir tėvai veikia kaip komanda.

Kas kelia sunkumų?

- » Nelengva atpažinti mokinius, kurių gebėjimai yra dideli, bet dėl įvairių priežasčių (motyvacijos stokos, ugdymo aplinkos ar mokymosi sunkumų) jie jų neatskleidžia. Kai kurie iš šių vaikų vadinami dvigubai išskirtiniais – jie turi aukštų gebėjimų tam tikrose srityse, bet kartu susiduria su mokymosi, dėmesio, emocijų ar elgesio sunkumais.

- » Tokiais atvejais ypač svarbus psichologo įsitraukimas – išsamesnis vertinimas padeda suprasti priežastis ir suplanuoti tinkamą pagalbą. Taip pat mokytojų, švietimo pagalbos specialist ir tėvų bendradarbiavimas.

Kas padeda?

- » Mokytojų ir švietimo pagalbos specialistų gebėjimai atpažinti įvairias gabumų formas.
- » Nuoseklus mokyklos, tėvų, švietimo pagalbos specialistų bendradarbiavimas.
- » Įvairių informacijos šaltinių naudojimas vertinant mokinio gebėjimus.
- » Tęstinis stebėjimas, leidžiantis laiku pastebėti pokyčius ir reaguoti į juos.

DMP MOKINIŲ UGDYMO GAIRĖS

DMP turinčių mokinių ugdymas yra svarbi įtraukaus švietimo dalis. Kad šie mokiniai galėtų atskleisti savo gebėjimus, svarbu sudaryti lanksčias, jų poreikius atitinkančias sąlygas, užtikrinti emocinį palaikymą ir įtraukti visą mokyklos bendruomenę. Toliau pateikiamos gairės, kurios gali padėti mokykloms nuosekliai ir prasmingai organizuoti DMP turinčių mokinių ugdymą.

Pagrindiniai principai:

- » Kuo anksčiau atpažįstami mokinių gebėjimai, tuo lengviau suteikti jiems tinkamą pagalbą ir ugdymo galimybes.
- » Ugdymo galimybės turėtų būti prieinamos visiems mokiniams, neatsižvelgiant į gyvenamąją vietą ar socialinę padėtį.
- » Ugdymas turėtų būti nuoseklus, pritaikytas individualiems poreikiams ir grindžiamas įtraukiojo ugdymo principais.

Ugdymo turinys ir metodai:

- » Rekomenduojama ugdymo turinį gilinti, plėsti ir integruoti, sudarant sąlygas mokiniams tyrinėti, kurti ir mąstyti savarankiškai.
- » Naudinga taikyti patyriminį mokymąsi, projektinę ir STEAM veiklą, skatinti bendradarbiavimą su įvairiomis institucijomis ar organizacijomis.
- » Lankstus ugdymo modelis, leidžiantis mokiniams rinktis temas, užduotis ar veiklos būdus, padeda išlaikyti motyvaciją ir susidomėjimą mokymusi.

UDM galimybės:

- » Taikant universalios dizaino mokymuisi (toliau - UDM) principus galima kurti lankstesnį ugdymo turinį ir mokymosi aplinką, atvirą skirtingiems mokinių gebėjimams bei poreikiams.
- » UDM suteikia galimybę mokiniams rinktis įvairius informacijos pateikimo, mokymosi ir raiškos būdus, atliepiančius jų mokymosi stilių ir tempą.
- » DMP turintiems mokiniams UDM leidžia gilinti turinį, pasirinkti sudėtingesnes ar kūrybines užduotis, tyrinėti savarankiškai ir taikyti žinias praktikoje, skatinant aukštesnio lygmens mąstymą, kūrybiškumą ir mokymosi motyvaciją.
- » UDM padeda mažinti mokymosi barjerus, nes remiasi nuostata, kad mokinių įvairovė yra natūrali, o lankstus turinys leidžia kiekvienam mokiniui mokytis pagal savo stiprybes ir siekti asmeninės pažangos.

Organizavimo būdai:

- » Mokymasis gali vykti mobiliuose grupėse, bendradarbiaujant su aukštosiomis mokyklomis ar taikant nuotolinio mokymosi formatus.
- » Įvairios veiklos – konkursai, projektai, būreliai, stovyklos – praturtina mokinių patirtį, tačiau svarbu vengti perteklinio spaudimo ar nuolatinio lūkesčio „atstovauti mokyklai“.
- » Technologijų ir dirbtinio intelekto taikymas turėtų padėti plėtoti kūrybinius bei emocinius gebėjimus, o ne juos pakeisti.

Visapusiška raida:

- » Svarbu siekti ugdyti ne tik akademinius, bet ir socialinius bei emocinius gebėjimus – empatiją, bendradarbiavimą, savivertę.
- » DMP mokiniai gali patirti emocinių sunkumų – pvz., perdėtą siekį būti tobuliems, nerimą ar vienišumą, todėl verta užtikrinti psichologinį palaikymą.
- » Didelį poveikį turi mokytojo požiūris – empatiškas, kūrybiškas ir gebantis diferencijuoti mokytojas yra vienas svarbiausių sėkmės veiksnių.

Planavimas ir vertinimas:

- » Tikslinga rengti individualius ugdymo planus, periodiškai aptarti pasiektus rezultatus ir peržiūrėti tolesnius žingsnius.
- » Mokinio aplankas (portfelis) padeda užtikrinti tęstinumą pereinant iš vienos klasės į kitą ar keičiant mokyklą.

- » Vertinimas turėtų apimti ne tik akademinius, bet ir kūrybinius, socialinius bei asmeninius gebėjimus.
- » Naudinga stebėti taikomų programų veiksmingumą ir skatinti mokytojų profesinį augimą šioje srityje.

DMP mokinių ugdymas nėra vien tik papildomos užduotys ar intensyvinamas tam tikrų dalykų mokymasis. Tai visapusiškas procesas, apimantis gebėjimų atpažinimą, emocinės gerovės užtikrinimą, bendruomenės bendradarbiavimą ir lankstų ugdymo turinį. Tinkamai organizuotas DMP ugdymas praturtina ne tik šiuos mokinius, bet ir visą mokyklos bendruomenę – stiprina kūrybiškumą, inovatyvumą ir skatina siekti aukštesnių rezultatų.

PAGALBA DMP TURINČIAM MOKINIUI

Nors kartais manoma, kad DMP turintiems mokiniams papildomos pagalbos nereikia, praktika ir tyrimai rodo priešingai – šie mokiniai taip pat gali susidurti su įvairiais sunkumais. Jie gali patirti motyvacijos stoką, nuobodulį, emocinę įtampą, socialinius iššūkius ar net mokymosi sunkumų. Todėl svarbu, kad mokytojai, švietimo pagalbos specialistai ir tėvai laiku pastebėtų šiuos signalus ir imtųsi veiksmų, padedančių mokiniui išlaikyti pusiausvyrą, – kad jo gebėjimai galėtų atsiskleisti, o sunkumai netaptų kliūtimi mokymuisi ir savijautai.

Pagalbos procesas apima kelis etapus:

- » Sunkumų pastebėjimas. Mokytojas, pastebėjęs, kad mokinys susiduria su sunkumais, pirmiausia gali taikyti įvairius ugdymo metodus ir strategijas klasėje: individualizuoti ar diferencijuoti užduotis, pasiūlyti daugiau kūrybinių iššūkių ar lankstesnių mokymosi formų.
- » Situacijos aptarimas. Jei anksčiau įvardytų priemonių nepakanka, situaciją rekomenduojama aptarti Vaiko gerovės komisijoje (toliau – VGK). Komisija įvertina mokinio poreikius ir sprendžia dėl tolesnių veiksmų.
- » Kreipimasis į PPT. Jei reikalingas išsamesnis vertinimas, VGK gali rekomenduoti tėvams kreiptis į PPT.
- » Vertinimas PPT. Įvertinimą atlieka specialistų komanda (psichologas, logopedas, specialusis pedagogas, socialinis pedagogas, prireikus – gydytojas). Vertinimo metu nustatomos mokinio stiprybės, sunkumai, rizikos veiksniai ir pateikiamos rekomendacijos dėl ugdymo pritaikymo bei reikalingos švietimo pagalbos.

Taip užtikrinama, kad net susidūrę su mokymosi ar emociniais iššūkiais DMP mokiniai neliktų be pagalbos, o jų ugdymas būtų nuosekliai planuojamas bendradarbiaujant mokytojams, švietimo pagalbos specialistams ir šeimai.

KAIP MOKYKLOS BENDRUOMENĖ GALI PRISIDĖTI PRIE DMP MOKINIŲ UGDYMO

DMP turinčių mokinių atpažinimas ir ugdymas turėtų būti bendras mokyklos bendruomenės rūpestis ir siekis sudaryti sąlygas kiekvienam mokiniui tobulėti pagal jo gebėjimus. Prie šio proceso gali ir yra tikslinga prisidėti visiems mokyklos bendruomenės nariams – kiekvienas pagal savo vaidmenį ir kompetencijas. Nuoseklus visos bendruomenės bendradarbiavimas padeda užtikrinti, kad DMP mokinių ugdymas būtų kryptingas, individualizuotas ir veiksmingas, o mokyklos aplinka – palanki ir skatinanti augimą.

Mokyklos kultūra ir požiūris

Pirmasis žingsnis, kuriant palankią aplinką DMP mokiniams ugdyti, – stiprinti mokyklos kultūrą, kurioje vertinama mokinių įvairovė, pripažįstami skirtingi gebėjimai ir skatinamas kiekvieno mokinio potencialo augimas.

Svarbu atkreipti dėmesį, kad DMP turintys mokiniai taip pat gali susidurti su iššūkiais – jiems gali trūkti motyvacijos, kantrybės ar pasitikėjimo savimi. Kaip ir kiti mokiniai, jie gali patirti sunkumų, todėl jiems reikalingas supratimas, lankstus požiūris, palaikymas ir ugdymo būdai, atitinkantys jų individualius poreikius. Mokyklos administracija gali kryptingai stiprinti šį požiūrį, skatindama atvirą bendruomenės dialogą ir bendradarbiavimą. Vertinga inicijuoti diskusijas, dalijimąsi patirtimi, organizuoti mokymus ar pasitarimus, kuriuose aptariami DMP turinčių mokinių atpažinimo ir ugdymo klausimai. Svarbu, kad šios temos atsispindėtų mokyklos strateginiuose dokumentuose ir būtų įtraukiami į kasdienę veiklą.

GALIMI MOKYKLOS BENDRUOMENĖS VAIDMENYS DMP MOKINIŲ ATPAŽINIMO IR UGDYMO PROCESE

Administracijos vaidmuo

Mokyklos administracija turi svarbų vaidmenį užtikrinant, kad DMP mokinių ugdymas būtų nuoseklus ir kryptingas. Administracija gali:

- » padėti planuoti ir koordinuoti veiklas, susijusias su DMP mokinių atpažinimu ir ugdymu;
- » sukurti sąlygas, kad šiam procesui būtų skiriami reikalingi ištekliai – laikas, priemonės ir švietimo pagalbos specialistų pagalba;

- » skatinti bendradarbiavimą tarp mokytojų, švietimo pagalbos specialistų ir tėvų, sudarant galimybes dalintis patirtimi bei spręsti išskylančius klausimus;
- » rūpintis, kad DMP mokinių ugdymas būtų nuoseklus, integruotas į mokyklos veiklos planus ir nebūtų tik pavienių iniciatyvų rezultatas.

Mokytojų vaidmuo

Mokytojų pastebėjimai ir kasdienis darbas yra svarbiausias žingsnis atpažįstant ir palaikant DMP mokinius. Mokytojai gali:

- » pastebėti mokinių gebėjimus kasdienėje veikloje ir mokymosi situacijose, atkreipdami dėmesį į mokinių interesus, mąstymo būdus ar kūrybinius sprendimus;
- » kurti įtraukią ir palaikančią mokymosi aplinką, kurioje mokiniai jaučiasi drąsūs išbandyti naujus dalykus ir priimti iššūkius;
- » individualizuoti ir diferencijuoti mokymo turinį ir užduotis pagal mokinių gebėjimus, sudarant galimybes gilintis, tyrinėti ir plėsti temas pagal savo stipriąsias sritis;
- » skatinti aukštesnio lygmens gebėjimus – kūrybiškumą, kritinį mąstymą, savarankiškumą ir gebėjimą spręsti problemas;
- » sudaryti sąlygas bendradarbiavimui, kad mokiniai galėtų mokytis vieni iš kitų, dalintis idėjomis ir patirtimis;
- » bendradarbiauti su psichologu, specialiuoju pedagogu ir tėvais, kai reikia rasti tinkamiausius ugdymo sprendimus;
- » prisidėti prie individualaus ugdymo plano rengimo ir įgyvendinimo, kad mokinio gebėjimai būtų kryptingai lavinami, o poreikiai – atliepti.

Švietimo pagalbos specialistų vaidmuo

Švietimo pagalbos specialistai padeda atpažinti DMP turinčius mokinius, geriau suprasti jų stiprybes, poreikius ir rasti tinkamus ugdymo būdus bei užtikrinti reikiamą pagalbą. Jie gali:

- » atlikti išsamesnį gebėjimų vertinimą (pvz., psichologai, taikant CFT 20-R ar kitus testus) ir pateikti rekomendacijas;
- » konsultuoti mokytojus ir tėvus, padedant atpažinti ir suprasti mokinio stiprybes ir ugdymo poreikius;
- » prisidėti prie individualaus ugdymo planų rengimo, padedant parinkti tinkamą pagalbą;
- » stebėti mokinio emocinę gerovę, motyvaciją ir socialinį įsitraukimą, teikti rekomendacijas;

- » dalyvauti bendroje komandos veikloje, siekiant užtikrinti nuoseklų, koordinuotą ir į mokinio poreikius orientuotą pagalbos procesą.

Tėvų vaidmuo

Tėvų įsitraukimas yra labai svarbus ugdant DMP mokinį. Bendradarbiaujant su mokykla, vaikui lengviau augti, išlaikyti motyvaciją ir pasitikėjimą savimi. Tėvai gali:

- » domėtis vaiko veikla ir pasiekimais, skatinti jo smalsumą, kūrybiškumą ir domėjimąsi;
- » pasidalyti su mokykla informacija apie vaiko stiprybes, interesus ar sunkumus, kurie gali būti svarbūs planuojant ugdymą;
- » bendradarbiauti su mokytojais ir švietimo pagalbos specialistais, aptariant vaiko pažangą, poreikius ir galimus sprendimus.

PROJEKTAI IR INICIATYVOS, SKIRTOS DMP MOKINIAMS ATPAŽINTI IR UGDYTI

NŠA plėtoja iniciatyvas, skirtas DMP turintiems mokiniams atpažinti ir ugdymui stiprinti. Šios veiklos padeda mokykloms įgyti žinių, priemonių ir praktinių pavyzdžių, kaip efektyviau dirbti su šiais mokiniais.

NŠA rengia informacinę ir metodinę medžiagą mokytojams, švietimo pagalbos specialistams bei mokyklų bendruomenėms. Leidiniuose pateikiamos rekomendacijos, kaip atpažinti ir ugdyti DMP mokinius, kaip kurti įtraukią ugdymo aplinką. Kuriami specialūs skaitmeniniai moduliai (lietuvių kalbos, matematikos, gamtos mokslų), skirti DMP mokiniams. NŠA specialistai konsultuoja ugdymo teikėjus DMP mokinių atpažinimo bei ugdymo klausimais.

Projektas „Įtrauktis: visiems ir kiekvienam“

Projekto tikslas – didinti įtrauktį ir prieinamumą švietime tobulinant pedagoginių darbuotojų kompetencijas, keičiant švietimo bendruomenės nuostatas į įtrauktį švietime. Įgyvendinant šį projektą numatyta parengti ir išbandyti skaitmeninį įrankį DMP mokiniams atpažinti.

Įrankio kūrimas apims programinės įrangos sukūrimą, išbandymą ir normų pritaikymo patikrinimą. Šiuo įrankiu galės naudotis mokyklų psichologai vertindami mokinių gebėjimus. Įdiegus įrankį, psichologams bus organizuojami mokymai. Pirmieji bandymai planuojami 2026 m.

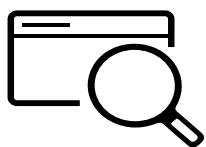
Tikimasi, jog įgyvendinus šį projektą mokyklų psichologai turės patogų, modernų ir greitai naudojamą įrankį, kuris leis tiksliau bei efektyviau identifikuoti DMP turinčius mokinius, sutaupys laiko ir padės greičiau pritaikyti tinkamą ugdymo strategiją.

Projektas „Galimybių mokykla“

Projekto tikslas – stiprinti ugdymo, atliepiančio mokinių amžių ir poreikius, kokybę. Šio projekto viena iš veiklų orientuota į ugdymo turinio turtinimą DMP mokiniams.

Projekto metu planuojama sukurti 36 skaitmeninius dalykų užduočių modulius, apimančius matematiką, lietuvių kalbą, gamtos mokslus, istoriją, geografiją ir užsienio kalbą (anglų). Naujosios skaitmeninės mokymo priemonės bus skirtos 2–10 klasių DMP turinčių mokinių ugdymo turiniui turtinti. Planuojama, jog nauji užduočių moduliai startuos 2026–2027 m. m.. Visos sukurtos skaitmeninės švietimo priemonės bus skelbiamos Švietimo portale emokykla.lt ir lengvai bei nemokamai prieinamos šalies švietimo įstaigoms.

Tikimasi, jog įgyvendinant projektą „Galimybių mokykla“ sukurtos skaitmeninės mokymo priemonės bus aktyviai naudojamos šalies pedagogų ir padės sudominti bei įtraukti smalsius mokinius, taip paskatinant juos dar labiau stiprinti bendrojo ugdymo proceso metu įgyjamus įgūdžius ir kompetencijas.

NAUDINGI IŠTEKLIAI

Skaitmeniniai ištekliai:

- » NŠA, Ugdymo departamento skiltyje „Ugdymas ir prevencija“, pateikiamos metodinės priemonės, gairės mokykloms ir tėvams bei specialieji moduliai, skirti aukštesniųjų gebėjimų turintiems mokiniams. Prieiga internetu: <https://www.nsa.smsm.lt/duk/ugdymas-ir-prevencija/isskirtiniu-gabumu-turinciu-mokiniu-atpazinimas-ir-ugdymas/>.
- » Švietimo portalo emokykla.lt. metodinėje skiltyje „Didelį mokymosi potencialą turintys mokiniai“ pateikiama NŠA parengta informacinė ir metodinė medžiaga, skirta mokytojams, švietimo pagalbos specialistams ir mokyklų bendruomenėms. Čia galima rasti rekomendacijų, kaip atpažinti, suprasti ir ugdyti DMP turinčius mokinius. Taip pat suskaitmenintus specialiuosius modulius, skirtus aukštesniųjų gebėjimų mokiniams. Prieiga internetu: <https://emokykla.lt/metodine-medziaga/dideli-mokymosi-potenciala-turintys-mokiniai>.

Metodiniai ištekliai:

- » *Baltoji knyga „Didelį mokymosi potencialą turinčių mokinių atpažinimo ir ugdymo vadovas“* (2023, Vilnius). Prieiga internetu: https://www.nsa.smsm.lt/wp-content/uploads/2025/08/Baltoji-knyga_elektroninis.pdf
- » Girdzijauskienė, S., Gintilienė, G., Butkienė, D., Nasvytienė, D., Dragūnevičius, K. (2018). *Didelį mokymosi potencialą turinčių mokinių atranka ir atpažinimas: Metodiniai nurodymai mokytojams*. Prieiga internetu: https://www.nsa.smsm.lt/old/wp-content/uploads/2020/07/03_Atpazinimas_Mokytojams_net.pdf.
- » Grauslienė, I., Labanienė, K., Lazdauskas, T. (2018). *Gabūs ir talentingi vaikai: samprata, ypatumai ir atpažinimas*. Prieiga internetu: https://www.nsa.smsm.lt/old/wp-content/uploads/2020/07/05_Gabus-ir-talentingi-vaikai_Mokytojams_net.pdf.
- » Šimelionienė, A. (2025, Vilnius). *Tarp gabumų ir iššūkių: dvigubai išskirtinių mokinių pažinimas ir ugdymas. Metodinės rekomendacijos pedagogams, švietimo pagalbos specialistams, mokyklos bendruomenei*. Prieiga internetu: <https://emokykla.lt/upload/media/public/Kita-aktuali-med%C5%BEiaga/3%20Tarp%20gabumu%20ir%20issukiu%20ACC.pdf>.

LITERATŪRA

1. Nacionalinė švietimo agentūra. (2023). *Baltoji knyga: Didelį mokymosi potencialą turinčių mokinių atpažinimo ir ugdymo vadovas*. Vilnius.
2. Braslauskienė, R., Jacynė, R., Kuprienė, L., & Ponamorenko, M. (2023). Peculiarities of education of gifted students in gymnasium: Views of Lithuanian and Ukrainian teachers. *Society. Integration. Education: Proceedings of the International Scientific Conference*, 1, 503–515. Prieiga internetu: <https://journals.rta.lv/index.php/SIE/article/view/7079>.
3. Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministerija. (2023). *Gabių ar (ir) talentingų vaikų ugdymas: Strateginės gairės*. Prieiga internetu: [https://smsm.lrv.lt/uploads/smsm/documents/files/Gabiu-ar-ir-talentingu-vaiku-ugdymas%20\(vie%C5%A1inimui\).pdf](https://smsm.lrv.lt/uploads/smsm/documents/files/Gabiu-ar-ir-talentingu-vaiku-ugdymas%20(vie%C5%A1inimui).pdf).
4. Girdzijauskienė, S., Gintilienė, G., Butkienė, D., Nasvytienė, D., & Dragūnevičius, K. (2018). *Didelį mokymosi potencialą turinčių mokinių atranka ir atpažinimas: Metodiniai nurodymai mokytojams*. Nacionalinė švietimo agentūra. Prieiga internetu: https://www.nsa.smsm.lt/old/wp-content/uploads/2020/07/03_At-pazinimas_Mokytojams_net.pdf.
5. Grauslienė, I., Labanienė, K., & Lazdauskas, T. (2018). *Gabūs ir talentingi vaikai: Samprata, ypatumai ir atpažinimas*. Nacionalinė švietimo agentūra. Prieiga internetu: https://www.nsa.smsm.lt/old/wp-content/uploads/2020/07/05_Gabus-ir-talentingi-vaikai_Mokytojams_net.pdf.
6. Lietuvos Respublikos Seimas. (1991). *Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas* (1991 m. birželio 25 d. Nr. I-1489). Aktuali suvestinė redakcija. Prieiga internetu: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.1480/asr>.
7. Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministerija. (2022). *Įtraukties švietime plėtros gairės*. Prieiga internetu: [https://smsm.lrv.lt/uploads/smsm/documents/files/aalaikini/Itraukties%20svietime%20pletros%20gaieres%20final\(1\).pdf](https://smsm.lrv.lt/uploads/smsm/documents/files/aalaikini/Itraukties%20svietime%20pletros%20gaieres%20final(1).pdf).
8. Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministras. (2024). *Įsakymas Nr. V-928 „Dėl mokinio specialiųjų ugdymosi poreikių vertinimo, ugdymo pritaikymo ir (ar) reikalingos švietimo pagalbos skyrimo tvarkos aprašo patvirtinimo“* (2024 m. rugpjūčio 30 d.). Prieiga internetu: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/eb1ec5c0670311efad96fef38de4d94a?jfwid=al7dywfji>.

9. Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministras. (2025). Įsakymas Nr. V-559 „Dėl 2025–2026 ir 2026–2027 mokslo metų pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo programų bendrųjų ugdymo planų patvirtinimo“ (2025 m. gegužės 21 d.). Prieiga internetu: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/dcde0d-24360d11f08fdabd4950271e2c>.
10. Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministras. (2025). Įsakymas Nr. V-177 „Dėl švietimo, mokslo ir sporto ministro 2022 m. rugpjūčio 24 d. įsakymo Nr. V-1269 „Dėl Priešmokyklinio, pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo bendrųjų programų patvirtinimo“ pakeitimo“ (2025 m. vasario 13 d.). Prieiga internetu: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/a4533a26e9cd11ef8bf78f8cc-c0e0474>.
11. Valiušytė, K., & Lamanaukas, V. (2021). *Gabių mokinių ugdymo organizavimas bendrojo ugdymo mokyklose: Mokytojų pozicija*. Švietimo, mokslo ir sporto ministerija. Prieiga internetu: <https://smsm.lrv.lt/uploads/smsm/documents/files/gab%C5%ABs.pdf>.